

UNIÓ EUROPEA

RESUM

Les dues fites més importants de la Unió Europea per a l'any 2004 han estat l'ingrés efectiu de deu nous estats membres, l'1 de maig, i la signatura, l'octubre a Roma, del Tractat pel qual s'estableix una constitució per a Europa.

L'any 2004 es va complir a la zona euro la previsió de creixement, ja que aquesta va augmentar del 0,6% al 2,0%. La previsió de creixement per al 2005 és de l'1,6% i del 2,1% per al 2006. Pel que fa als principals emissors de turisme cap a les Illes Balears (Alemanya i el Regne Unit), les previsions per als anys 2005 i 2006 són del 0,8% i de l'1,6% a Alemanya, i del 2,8%, per a ambdós anys, al Regne Unit.

En acabar el primer quinquenni de l'Estratègia de Lisboa, aprovada en el Consell Europeu de Lisboa (23 i 24 de març del 2000), la Unió Europea ha dut a terme una primera revisió intermèdia dels objectius aconseguits. Els resultats d'aquesta avaluació no són satisfactoris i és per això que la Comissió Europea ha aprovat els objectius prioritaris de l'Estratègia de Lisboa renovada, que són: crear un espai més atractiu per invertir i per treballar, augmentar la inversió en innovació i en coneixement com a factors de creixement, i crear més ocupació i de millor qualitat.

La taxa d'inflació de la zona euro s'ha mantingut controlada el 2004, i al llarg del 2005 i del 2006 es continua mantenint per sota de l'objectiu d'inflació del 2% marcat per la política monetària única, per la qual cosa el Banc Central Europeu ha decidit mantenir fixos els tipus d'interès en el 2%, taxa inalterada des del 5 de juny del 2003.

Els tres pilars de la protecció social són la sanitat, les pensions i les polítiques de lluita contra la pobresa i contra l'exclusió social. El mètode obert de coordinació és el que Europa ha adoptat per millorar i per modernitzar les polítiques de protecció social. També es vol millorar l'ús d'indicadors comuns i la informació de l'estadística social.

La política regional no sembla que, de moment, rebí un impuls important en els propers anys, atesa la manera com evoluciona la discussió sobre les perspectives financeres del 2007-2013. Aquesta posició sembla difícil de justificar, ja que la situació real avui dia de la cohesió territorial no és satisfactòria, ja que les disparitats estatals dins la UE-25 són molt importants i s'amplien a escala regional.

La reorientació de la política de cohesió significa la desaparició dels objectius 1, 2 i 3, que se substitueixen pels de convergència, competitivitat regional i ocupació, i cooperació territorial europea. Un aspecte nou és que es vol posar l'accent en la promoció de la innovació i de l'economia del coneixement, en la implementació de l'objectiu de convergència. També es vol concentrar el gros de les inversions de la política de cohesió territorial en els països més necessitats, que són els de l'ampliació, fet que perjudicarà especialment Espanya, que ha estat un dels països més beneficiats pels fons estructurals.

2.1.

INTRODUCCIÓ¹⁴

Les dues fites més importants de la Unió Europea per a l'any 2004 han estat l'ingrés efectiu de deu nous estats membres¹⁵ l'1 de maig i la signatura el 29 d'octubre, a Roma, del Tractat pel qual s'estableix una constitució per a Europa.

En l'àmbit de la política d'ampliació de la Unió Europea també cal destacar la conclusió de les negociacions al final d'any per a l'adhesió de Bulgària i de Romania, el reconeixement de l'estatut de país candidat a Croàcia i la presentació de la sol·licitud d'adhesió per part de Macedònia. Finalment, el Consell Europeu de desembre va decidir encetar les negociacions d'adhesió amb Turquia.

El nou Tractat de la Unió Europea té per vocació dotar la Unió ampliada d'un espai de llibertat, de seguretat i de justícia, i d'un mercat interior obert a la competència, així com promoure el desenvolupament sostenible, el progrés científic i la cohesió econòmica i social; lluitar contra la injustícia social, i protegir el patrimoni cultural europeu. A més a més,

14. Vegeu: *Informe general sobre la activitat de la Unió Europea*, Comissió Europea, abril de 2005.

15. Aquests estats són Xipre, Eslovàquia, Estònia, Hongria, Letònia, Lituània, Malta, Polònia i la República Txeca.

inclou la Carta de drets fonamentals i els objectius d'ampliar l'àmbit d'aplicació del vot per majoria qualificada, crear competències en matèria de governament econòmic i instituir la figura del Ministeri d'Afers Exteriors de la Unió Europea. En l'escena mundial, el nou Tractat pretén promoure els drets humans, la pau, la seguretat, el desenvolupament sostenible, el comerç lliure i equitatiu, i l'eliminació de la pobresa.

L'entrada en vigor del nou Tractat exigeix que el ratifiquin cadascun dels vint-i-cinc estats membres, i l'ha posat en dubte el «no» dels referèndums francès i holandès, que tindrà importants repercussions polítiques i econòmiques per al conjunt de la Unió Europea.

En l'àmbit institucional també s'ha de remarcar que el 22 de novembre es va nomenar la nova Comissió Europea i que s'ha prorrogat el doble mandat del secretari general del Consell i de l'alt representant per a la Política Exterior i de Seguretat Comuna.

En l'àmbit intern es poden destacar dues línies d'actuació: l'impuls que s'ha donat a la realització de l'espai de llibertat, de seguretat i de justícia de la Unió,¹⁶ i el desenvolupament de l'Estratègia de Lisboa per promoure una economia europea dinàmica, basada en el coneixement i en la competitivitat, amb un treball de qualitat i un elevat grau de cohesió social.

Amb relació a fer front als principals reptes de futur, el principal debat se centra en l'aprovació de les perspectives financeres destinades a emmarcar les activitats de la Unió ampliada durant el període 2007-2013. (Vegeu l'apartat 2.3.)

2.2.

PREVISIONS ECONÒMIQUES

L'any 2004 a la zona euro es va complir la previsió de creixement, ja que aquesta va augmentar del 0,6% al 2,0%. La previsió de creixement per al 2005 és de l'1,6% i per al 2006, del 2,1%. Pel que fa als principals emissors de turisme cap a les Balears (Alemanya i el Regne Unit), les previsions per als anys 2005 i 2006 són del 0,8% i de l'1,6% quant a Alemanya, i del 2,8% per a ambdós anys quant al Regne Unit. Amb referència a Espanya, les previsions de creixement són del 2,7%. A l'Europa dels Vint-i-cinc, el creixement mitjà ha estat del 2,4% l'any 2004, mentre que la previsió per al 2005 i per al 2006 és del 2,0% i del 2,3%. (Vegeu el quadre I-6.)

La inversió en equip és més alta que en anys anteriors. Les estimacions per a l'exercici 2004 a la zona euro són del 3,3%. Les previsions per al 2005 i per al 2006 són més positives, del 4,2% i del 5,9%, respectivament. Cal subratllar especialment la recuperació d'Alemanya i el manteniment del ritme inversor al Regne Unit i a Espanya.

16. Amb l'aprovació del Programa de l'Haia i de l'Estratègia en matèria de drogues.

QUADRE I-6. EVOLUCIÓ DE LA SITUACIÓ ECONÒMICA EUROPEA (2004-2006)

	PIB a preus constants (variació anual en %)			Formació bruta de capital fix en equips (variació anual en %)			Ocupació total (variació total en %)			Nombre d'aturats (en % de la població civil activa)			Inflació (variació anual en %)			Necessitat (-) o capacitat de finançament de les administracions públiques (en % del PIB)			Deute públic brut (en % del PIB)			Balanç de les operacions amb la resta del món (en % del PIB)		
	2004	2005	2006	2004	2005	2006	2004	2005	2006	2004	2005	2006	2004	2005	2006	2004	2005	2006	2004	2005	2006	2004	2005	2006
Bèlgica	2,7	2,2	2,3	1,5	4,5	4,5	0,7	0,8	0,8	7,8	7,7	7,5	2,4	2,2	1,8	0,1	-0,2	-0,6	95,6	94,9	91,7	3,9	3,7	4,0
Alemanya	1,6	0,8	1,6	1,2	5,7	8,1	0,3	0,7	0,8	9,5	9,7	9,3	1,6	1,3	1,1	-3,7	-3,3	-2,8	66,0	68,0	68,9	3,8	4,1	4,4
Grècia	4,2	2,9	3,1	5,8	3,7	4,6	2,8	0,6	0,7	10,3	10,5	10,3	2,9	3,1	3,1	-6,1	-4,5	-4,4	110,5	110,5	108,9	-6,9	-6,3	-5,6
Espanya	2,7	2,7	2,7	5,8	6,7	5,7	2,1	2,1	2,0	10,8	10,4	10,3	3,0	2,9	2,7	-0,3	0,0	0,1	48,9	46,5	44,2	-5,0	-5,7	-6,2
França	2,5	2,0	2,2	5,1	4,5	5,5	-0,2	0,5	0,8	9,6	9,4	9,1	1,5	2,0	108,0	-3,7	-3,0	-3,4	65,6	66,2	67,1	-0,2	-0,5	-0,6
Irlanda	5,4	4,9	5,1	7,0	3,4	7,0	3,0	1,8	1,5	4,5	4,6	4,6	2,4	2,2	2,5	1,3	-0,6	-0,6	29,9	29,8	29,6	-1,3	-1,1	-1,4
Itàlia	1,2	1,2	1,7	1,4	1,1	4,4	0,8	0,4	0,5	8,0	7,9	7,7	2,2	2,0	1,9	-3,0	-3,6	-4,6	105,8	105,6	106,3	-0,4	-0,5	-0,4
Luxemburg	4,2	3,8	4,0	7,5	8,0	8,0	2,4	2,6	2,9	4,2	4,6	4,3	2,2	2,0	1,8	-1,1	-1,5	-1,9	7,5	7,8	7,9	6,3	7,0	7,3
Holanda	1,3	1,0	2,0	4,5	3,4	5,6	-1,6	0,3	1,3	4,7	5,2	5,0	1,3	1,4	1,2	-2,5	-2,0	-1,6	55,7	57,6	57,9	3,2	3,3	3,9
Àustria	2,0	2,1	2,1	6,3	3,0	3,3	1,0	0,2	0,7	4,5	4,1	3,9	2,0	2,3	1,7	-1,3	-2,0	-1,7	65,2	64,4	64,1	2,1	2,2	2,2
Portugal	1,0	1,1	1,7	6,2	5,0	5,7	0,1	0,3	0,3	6,7	7,0	7,0	2,4	2,3	2,1	-2,9	-4,9	-4,7	61,9	66,2	68,5	-7,7	-7,7	-7,5
Finlàndia	3,7	3,3	2,9	9,6	6,9	4,1	0,0	0,6	0,8	8,8	8,4	8,0	0,9	1,6	1,8	2,1	1,7	1,6	45,1	44,3	43,7	4,2	4,0	4,1
Zona euro	2,0	1,6	2,1	3,3	4,2	5,9	0,6	0,7	0,9	8,8	8,8	8,5	1,9	1,9	1,7	-2,7	-2,6	-2,7	71,3	71,7	71,9	0,6	0,6	0,6
Dinamarca ¹	2,0	2,3	2,1	6,7	5,3	3,5	0,1	0,5	0,4	5,4	4,9	4,6	1,1	1,7	1,7	2,8	2,1	2,2	42,7	40,5	38,2	2,3	2,1	2,2
Suècia ¹	3,5	3,0	2,8	6,7	8,2	6,5	-0,4	0,5	1,0	6,3	5,9	5,3	1,2	0,7	1,5	1,4	0,8	0,8	51,2	50,3	49,2	7,8	7,5	7,3
Regne Unit ¹	3,1	2,8	2,8	3,5	3,9	3,4	0,9	0,4	0,5	4,7	4,7	4,7	1,3	1,9	2,0	-3,2	-3,0	-2,7	41,6	41,9	42,5	-1,9	-2,2	-2,2

Continua

QUADRE I-6. EVOLUCIÓ DE LA SITUACIÓ ECONÒMICA EUROPEA (2004-2006)

	PIB a preus constants (variació anual en %)			Formació bruta de capital fix en equips (variació anual en %)			Occupació total (variació total en %)			Nombre d'aturats (en % de la població civil activa)			Inflació (variació anual en %)			Necessitat (-) o capacitat de finançament de les administracions públiques (en % del PIB)			Deute públic brut (en % del PIB)			Balanc de les operacions amb la resta del món (en % del PIB)		
	2004	2005	2006	2004	2005	2006	2004	2005	2006	2004	2005	2006	2004	2005	2006	2004	2005	2006	2004	2005	2006	2004	2005	2006
UE-15	2,3	1,9	2,2	3,5	4,3	5,5	0,6	0,7	0,8	8,0	8,0	7,8	1,8	1,9	1,8	-2,6	-2,5	-2,5	64,7	65,0	65,1	0,4	0,2	0,3
Xipre	3,7	3,9	4,2	22,7	6,0	6,0	1,5	1,2	1,2	5,0	4,8	4,6	2,5	2,5	2,3	-4,2	-2,9	-1,9	71,9	69,1	66,6	-5,7	-4,9	-4,5
República Txeca	4,0	4,0	4,2	1,0	5,2	6,4	-0,5	-0,1	0,0	8,3	8,3	8,2	2,7	2,1	2,5	-3,0	-4,5	-4,0	37,4	36,4	37,0	-5,2	-4,7	-4,6
Estònia	6,2	6,0	6,2	6,8	6,4	6,5	0,2	0,6	0,8	9,2	8,7	8,2	3,0	3,2	2,7	1,8	0,9	0,5	4,9	4,3	4,0	-12,9	-12,1	-11,2
Hongria	4,0	3,9	3,8	7,9	3,0	5,4	-0,5	0,5	0,9	5,9	6,3	6,2	7,6	4,8	4,3	-4,5	-3,9	-4,1	57,6	57,8	57,9	-8,9	-8,7	-8,2
Letònia	8,5	7,2	6,9	—	—	—	1,0	0,8	0,6	9,8	9,4	9,2	6,2	5,0	3,6	-0,8	-1,6	-1,5	14,4	14,0	14,3	-12,4	-10,5	-10,0
Lituània	6,7	6,4	5,9	12,6	12,0	7,6	-0,3	0,5	0,4	10,8	10,2	9,7	0,8	2,8	2,5	-2,5	-2,4	-1,9	19,7	21,2	20,9	-8,3	-8,8	-8,5
Malta	1,5	1,7	1,9	—	—	—	1,4	0,6	0,8	7,3	7,1	7,0	3,4	2,1	2,2	-5,2	-3,9	-2,8	75,0	76,4	77,1	-10,1	-9,9	-9,3
Polònia	5,3	4,4	4,5	—	—	—	0,0	1,0	1,2	18,8	18,3	17,6	3,3	2,1	2,3	-4,8	-4,4	-3,8	43,6	46,8	47,6	-1,5	-2,4	-3,0
Eslovàquia	5,5	4,9	5,2	—	—	—	0,3	0,6	0,9	18,0	17,6	16,8	6,9	3,6	2,8	-3,3	-3,8	-4,0	43,6	44,2	44,9	-3,4	-5,0	-4,9
Eslovènia	4,6	3,7	4,0	6,9	5,6	6,0	0,2	0,1	0,2	6,0	5,9	5,6	3,6	2,5	2,5	-1,9	-2,2	-2,1	29,4	30,2	30,4	-0,7	-1,0	-0,8
AC-10	4,0	4,2	—	—	—	—	0,3	0,8	—	14,1	13,8	—	3,5	3,2	—	-5,0	-4,2	—	44,4	45,2	—	-3,9	-4,1	—
UE-25	2,4	2,0	2,3	—	—	—	0,5	0,7	0,8	9,0	9,0	8,7	1,9	1,9	1,8	-2,6	-2,6	-2,5	63,8	64,1	64,2	0,2	0,0	0,0
EUA	4,4	3,6	3,0	13,0	10,6	6,6	1,1	1,1	0,8	5,5	5,2	5,0	2,2	2,4	2,3	-4,4	-3,9	-3,8	—	—	—	-5,4	-5,9	-5,8
Japó	2,7	1,1	1,7	—	—	—	0,2	0,1	0,0	4,8	4,4	4,1	-0,5	-0,4	-0,1	-7,0	-6,6	-6,1	—	—	—	3,7	3,8	4,2

1. Països fora de la zona euro.

Font: CE i elaboració pròpia

Les estimacions per al 2004 amb relació a l'ocupació confirmen les previsions a l'alça que es varen fer en l'exercici passat, ja que s'ha produït un increment de l'ocupació del 0,6%. Les previsions de la Comissió Europea per a l'any 2005 i per al 2006 mostren una tendència positiva, en preveure un creixement del 0,7% i del 0,9%, respectivament. Es poden subratllar els creixements negatius l'any 2004 a França, a Holanda i a Suècia. Luxemburg és el país de la UE-25 en què es va crear més ocupació l'any 2005, seguit d'Espanya i d'Irlanda, tots per sobre de la previsió per als Estats Units. En l'Europa dels Vint-i-cinc es dona una tendència positiva des del 0,5% de l'any 2004 fins al 0,8% de l'any 2006.

La taxa mitjana de desocupació de la zona euro va ser del 8,8% l'any 2004, i es manté per al 2005. El 2006 aquesta taxa es pot reduir al 8,5%. Pel que fa a Espanya, el 2004 s'ha reduït aquest valor fins al 10,8% (el més elevat de la zona euro). L'atur es redueix lleugerament, segons les previsions per al 2005 i per al 2006, que es podria situar en el 10,3% (la més alta de la zona euro, juntament amb Grècia). Cal remarcar que l'any 2004 sis països de la Unió Europea presenten unes taxes d'atur iguals o millors que les dels Estats Units: és el cas d'Irlanda, Luxemburg, Holanda, Àustria, Dinamarca i el Regne Unit. Unes dades similars són les que es donarien a l'Europa dels Vint-i-cinc, amb una taxa de desocupació del 9% els anys 2004 i 2005, que es reduirà el 2006 al 8,7%. Cal fer notar també l'alt percentatge de desocupació en els països que recentment han passat a formar part de la Unió Europea (entorn del 14%).

La taxa de creixement de la inflació a la zona euro s'ha situat, l'any 2004, en l'1,9%, de manera que disminueix 0,1 dècimes respecte dels valors de l'exercici passat. Segons les previsions, aquesta tendència a baixar es mantindrà fins a l'any 2006, moment que tindrà una taxa de creixement de l'1,7%. L'objectiu a mitjà termini del Banc Central Europeu és mantenir la taxa de creixement de la inflació entorn del 2% anual. En la nova Europa dels Vint-i-cinc, la taxa de creixement de la inflació es preveu que també estarà per sota del 2% i que es mantindrà estable en l'1,8% els pròxims anys. En la zona euro se situen per sobre de l'objectiu del 2% Bèlgica, Grècia, Espanya, Irlanda, Àustria i Portugal.

L'any 2004 ha disminuït el dèficit públic a la zona euro respecte del 2003, ja que s'ha passat d'un dèficit del -2,8% del PIB a un valor, l'any 2004, del -2,7% del PIB. Aquest valor es preveu que es mantindrà els anys 2005 i 2006, amb uns valors del -2,6% i del -2,7% de dèficit, respectivament. En l'Europa dels Vint-i-cinc, el dèficit és molt similar, en passar del -2,6%, els anys 2004 i 2005 al -2,5%, l'any 2006. S'ha de remarcar que Bèlgica, Irlanda i Finlàndia són els únics països de la zona euro que presenten un superàvit fiscal. El 2005 Alemanya, Grècia, Itàlia i Portugal no compleixen el criteri de Maastricht segons el qual el dèficit públic no ha de superar el 3% del PIB.

Pel que fa a l'endeutament públic, els criteris de Maastricht estableixen que no pot superar el 60% del PIB. El deute públic de la Unió Europea l'any 2004 ha estat del 64,7% del PIB i les previsions per al 2005 són del 65%. En el cas de la zona euro, l'endeutament públic esdevé superior al

71,3% del PIB, amb una tendència a augmentar l'any 2005, de tal manera que aquest any es preveu que superarà en més de deu punts percentuals el criteri que s'estableix en el Tractat. Els països que no compleixen el criteri són Bèlgica, Alemanya, Grècia, França, Itàlia, Àustria i Portugal. En l'Europa dels Vint-i-cinc s'ha previst que l'endeutament també estarà per sobre del criteri establert a Maastricht (entorn del 63-64% del PIB), mentre que els deu països que recentment han passat a formar part de la Unió Europea es preveu que estaran molt per sota dels criteris establerts, excepte en el cas de Xipre i Malta.

El balanç de les operacions corrents amb la resta del món, l'any 2004, obté valors positius en l'àmbit regional de la Unió Europea (0,4% del PIB). Si es considera únicament la zona euro de la Unió Europea, aquests valors positius són sensiblement superiors, ja que s'arriba al 0,6% del PIB l'any 2004, i amb unes previsions de mantenir-se els anys 2005 i 2006. S'ha de destacar que els països amb un major dèficit per operacions corrents són Grècia, Espanya i Portugal. En l'Europa dels Vint-i-cinc, el balanç per al 2004 és del 0,2%, i es preveu que aquestes dades disminuiran els propers anys. Aquesta reducció respecte de l'actual Unió Europea vindria donada pels valors negatius que presenten els països de l'ampliació, entorn del -4%.

2.3.

LA POLÍTICA ECONÒMICA I MONETÀRIA

En aquest apartat ens centram a analitzar la revisió intermèdia de l'Estratègia de Lisboa, la reforma del Pacte d'estabilitat i creixement i l'anàlisi de la política monetària i l'evolució de l'euro.¹⁷

2.3.1. LA REVISIÓ INTERMÈDIA DE L'ESTRATÈGIA DE LISBOA

En acabar el primer quinquenni de l'Estratègia de Lisboa, aprovada al Consell Europeu de Lisboa (23 i 24 de març de 2000), la Unió Europea ha fet una primera revisió intermèdia dels objectius aconseguits. Els resultats d'aquesta avaluació no són satisfactoris, tal com mostren els indicadors Key, que comentam tot seguit.¹⁸ (Vegeu el quadre I-7 i l'apartat 1.3.)

Es pot observar que, en relació amb els Estats Units, la UE-15 només presenta tres indicadors millors, pel que fa a un menor nivell de preus comparatius, a una menor emissió de gasos d'efecte hivernacle i a una menor intensitat energètica de l'economia.

Amb relació als objectius per al 2010 quant a l'índex d'ocupació, ja els compleixen el Regne Unit, Suècia, Holanda i Dinamarca; amb referència a l'índex d'ocupació feme-

17. Vegeu: *Memoria sobre la situación socioeconómica y laboral. España 2004*, Consell Econòmic i Social (Regne d'Espanya), Madrid, 2005, p. 43-58.

18. Vegeu: Consell Europeu de Brusel·les, 22 i 23 de març de 2005; W. Kok, *Hacer frente al desafío. La Estrategia de Lisboa para el crecimiento y el empleo, 2004*; SEC (2005), 160, *Document de travail des services de la Commission à l'appui du rapport de la Commission au Conseil européen de printemps (22 et 23 mars 2005) sur la Stratégie de Lisbonne pour le renouveau économique, social et environnemental*; comunicació de la Comissió Europea al Consell Europeu de primavera, *Trabajando juntos por el crecimiento y el empleo: relanzamiento de la Estrategia de Lisboa*, COM (2005) 24 final.

QUADRE I-7. INDICADORS KEY. UE i EUA¹

NIVELLS ²	Àustria	Bèlgica	Alemanya	Dinamarca	Espanya	Finlàndia	França	Grècia	Irlanda	Itàlia
PIB per càpita (EPA, UE15 = 100)	2003	111,4	106,6	98,8	112,9	87,3	103,8	73,0	121,7	97,8
Productivitat per persona ocupada (EPA, UE15 = 100)	2003	96,4	118,4	94,3	97,8	94,8	113,7	90,3	119,7	103,6
Índex d'ocupació (%) ³	2003	69,2	59,6	65,0	75,1	59,7	63,2	57,8	65,4	56,1
Índex d'ocupació femenina (%) ³	2003	62,8	51,8	59,0	70,5	46,0	57,2	43,8	55,8	42,7
Índex d'ocupació de treballadors de més edat (%)	2003	30,4	28,1	39,5	60,2	40,8	36,8	42,1	49,0	30,3
Nivell de formació (20-24) (%)	2003	83,8	81,3	72,5	74,4	63,4	80,9	81,7	85,7	69,9
Despesa en R+D (% del PIB)	2003	2,2	2,2	2,5	2,5	1,0	2,2	0,6	1,2	1,1
Inversió de les empreses (% del PIB)	2003	20,3	17,9	16,3	18,2	22,1	15,3	21,8	19,7	16,5
Nivell de preus comparatiu (UE15 = 100)	2002	102	99	104	131	82	100	80	118	95
Risc de pobresa (%)	2003	12,0	13,0	11,0	10,0	19,0	15,0	20,0	21,0	19,0
Índex d'atur de llarga durada (%)	2003	1,1	3,7	4,6	1,1	3,9	3,5	5,1	1,5	4,9
Dispersió dels índexs d'ocupació regionals	2003	3,1	7,7	6,0	—	8,9	5,0	3,6	—	17,0
Emissió de gas d'efecte hivernacle (any de referència 1990 = 100)	2002	108,5	102,1	81,1	99,2	139,4	98,1	126,5	128,9	109,0
Intensitat energètica de l'economia	2002	146	214	165	123	229	187	258	164	184
Volums transportats	2002	120	100	102	85	137	96	127	133	103

Continua

QUADRE I-7. INDICADORS KEY. UE i EUA¹

NIVELLS (2)	Regne Unit										OBJECTIU 2005	OBJECTIU 2010
	Luxemburg	Holanda	Portugal	Suècia	UE25	UE15	EUA	UE25	UE15	EUA		
PIB per càpita (EPA, UE15 = 100)	2003	194,6	109,9	68,3	105,6	108,9	91,2	100,0	140,3	—	—	
Productivitat per persona ocupada (EPA, UE15 = 100)	2003	132,2	95,2	63,5	96,5	101,9	93,1	100,0	121,6	—	—	
Índex d'ocupació (%) ³	2003	62,7	73,5	67,2	72,9	71,8	63,0	64,4	71,2	67,0	70,0	
Índex d'ocupació femenina (%) ³	2003	52,0	65,8	60,6	71,5	65,3	55,1	56,1	65,7	57,0	60,0	
Índex d'ocupació de treballadors de més edat (%)	2003	30,0	44,8	51,1	68,6	55,5	40,2	41,7	59,9	—	50,0	
Nivell de formació (20-24) (%)	2003	69,8	73,3	47,7	85,6	78,2	76,4*	73,5*	—	—	—	
Despesa en R+D (% del PIB)	2003	1,7	1,9	0,9	4,3	1,9	1,9	2,0	2,8	—	3,0	
Inversió de les empreses (% del PIB)	2003	15,0	16,5	19,1	12,6	14,6	16,8	16,7	—	—	—	
Nivell de preus comparatiu (UE15 = 100)	2002	100	102	74	117	108	96	100	113	—	—	
Risc de pobresa (%)	2003	12,0	11,0	20,0	9,0	17,0	15,0	15,0	—	—	—	
Índex d'atur de llarga durada (%)	2003	0,9	1,0	2,2	1,0	1,1	4,0	3,3	—	—	—	
Dispersió dels índexs d'ocupació regionals	2003	—	2,4	3,9	4,3	6,0	13,0	12,0	—	—	—	
Emissió de gas d'efecte hivernacle (any de referència 1990 = 100)	2002	84,9	100,6	141,0	96,3	85,1	91,0	97,1	113,1	—	92,0	
Intensitat energètica de l'economia	2002	198	202	254	224	212	210	191	330	—	—	
Volums transportats	2002	110	97	126	90	86	101	102	91	—	—	

1. Font: Eurostat, excepte indicació contrària. Per a una definició precisa i notes explicatives sobre els indicadors així com valors particulars, pot consultar-se: <http://euro-pa.eu.int/comm/eurostat/structuralindicators>.

2. Nivells per l'any indicat o el darrer any disponible.

3. Ocupació dels EUA: font OCDE.

* Dades referents al 2004.

nina, els compleixen el Regne Unit, Suècia, Holanda, Dinamarca, Portugal, Finlàndia, i Àustria; respecte de l'índex d'ocupació de treballadors de més edat, els compleixen el Regne Unit, Suècia, Dinamarca i Portugal; pel que fa a despeses en recerca i desenvolupament (R+D), ja els compleixen Finlàndia i Suècia, i en l'emissió de gasos d'efecte hivernacle, ja els compleixen Alemanya, Luxemburg i el Regne Unit.

Quant als indicadors de la UE-15, Espanya només se situa en una millor posició pel que fa al nivell d'inversió de les empreses, a un menor nivell de preus comparatius i a una menor dispersió dels índexs d'ocupació regionals.

Davant d'aquests mediocres resultats, la Comissió Europea ha aprovat els objectius prioritaris de l'Estratègia de Lisboa renovada, que són crear un espai més atractiu per invertir i per treballar, augmentar la inversió en innovació i en coneixement com a factors de creixement, i crear més ocupació i de millor qualitat.

2.3.2. LA REFORMA DEL PACTE D'ESTABILITAT I CREIXEMENT

Al llarg de l'any 2004 deu estats varen registrar un dèficit públic per sobre del 3% del PIB (Alemanya, França, Grècia, el Regne Unit, Xipre, Eslovàquia, Hongria, Malta, Polònia i la República Txeca), i nou

estats mantingueren un endeutament per sobre del 60% del PIB (Alemanya, Àustria, Bèlgica, França, Grècia, Itàlia i Portugal). (Vegeu el quadre I-6.)

Aquest tensament de les finances públiques és el resultat d'un seguit d'anys en què s'ha alentit el creixement econòmic, especialment a partir del 2001, per la qual cosa han augmentat l'atur i les pressions socials sobre la hisenda pública. Per fer front a aquesta situació, el 23 de març de 2005 el Consell Europeu va aprovar una reforma important del Pacte d'estabilitat i creixement (PEC).¹⁹

Els principals canvis que planteja la reforma són permetre que les economies més dinàmiques i amb un baix nivell d'endeutament puguin substituir l'objectiu de l'equilibri pressupostari pel d'un dèficit objectiu de l'1% del PIB; per determinar el criteri de dèficit excessiu (superior al 3% del PIB) s'atendran raons derivades d'«excessos excepcionals i temporals»²⁰ i també el criteri d'«altres factors rellevants»;²¹ així mateix, es dóna més flexibilitat als terminis per corregir els dèficits excessius.²²

2.3.3. ANÀLISI DE LA POLÍTICA MONETÀRIA I DE L'EVOLUCIÓ DE L'EURO

La taxa d'inflació de la zona euro s'ha mantingut el 2004 en l'1,9% i es continua mantenint per sota de l'objectiu d'inflació del 2% marcat per la política monetària única,

19. Consell Europeu, conclusions de la Presidència, Brusel·les, 22 i 23 de març de 2005.

20. La situació d'excepcionalitat ara ja no ve definida per una taxa negativa del PIB real del -2%, ja que n'hi ha prou que es produeixin taxes negatives o períodes prolongats de baix creixement en relació amb el potencial.

21. Bàsicament s'amplia el ventall dels factors específics que cada país pot aduir per evitar l'obertura d'un procediment per dèficit excessiu. En aquests moments, dotze estats membres estan en aquesta situació: Alemanya, Xipre, Eslovàquia, França, Grècia, Holanda, Hongria, Malta, Polònia, el Regne Unit i la República Txeca.

22. S'atorga en condicions especials un any addicional o, fins i tot, es pot ampliar el termini sempre que es donin circumstàncies econòmiques adverses amb efectes pressupostaris negatius.

per la qual cosa el Banc Central Europeu ha decidit mantenir fixos els tipus d'interès en el 2%, taxa inalterada des del 5 de juny del 2003. (Vegeu els quadres I-6 i I-4.)

Des del novembre del 2002²³ fins al desembre del 2004, l'euro s'ha apreciat el 34,1% enfront del dòlar i el 5,1% enfront del ien japonès, però s'ha devaluat l'1% enfront de la lliura esterlina.

L'apreciació de l'euro ha tingut un efecte positiu en la contenció de la inflació en la zona euro, ja que ha permès reduir els efectes inflacionistes de l'alça dels preus de les primeres matèries importades, especialment quant als preus del petroli.

Altrament, és prou conegut que l'apreciació de l'euro no afavoreix la competitivitat de les exportacions de l'àrea de l'euro, per la qual cosa s'estima que des del començament del 2002 la competitivitat de la zona euro s'ha deteriorat el 19%.²⁴

2.4.

LES POLÍTIQUES ACTIVES D'OCUPACIÓ, DE DIÀLEG SOCIAL I DE PROTECCIÓ SOCIAL

En aquest apartat ens centram en l'anàlisi de les polítiques actives d'ocupació, de diàleg social i de protecció social.²⁵

2.4.1. LES POLÍTIQUES ACTIVES D'OCUPACIÓ

L'Estratègia europea d'ocupació (EEO) exerceix un paper bàsic per aconseguir els objectius de l'Estratègia de Lisboa en matèria d'ocupació i de mercat de treball, els quals són aconseguir la plena ocupació, millorar la qualitat i la productivitat del treball, i assegurar la cohesió i la inclusió social. Aquests objectius s'han recollit en la Proposta de tractat pel qual s'estableix una constitució per a Europa.

En el procés de revisió de l'Estratègia de Lisboa engegat per la Comissió al llarg de l'any 2004 no ha faltat tampoc un ampli debat sobre les febleses de la política d'ocupació, entre les quals s'ha de remarcar la manca de mecanismes per obligar a complir les polítiques d'ocupació, cosa que no passa amb la PEC (política europea de cooperació); la primacia de la mateixa PEC sobre la política d'ocupació; l'extens desplegament de l'anomenat «mètode obert de coordinació», que pot afeblir l'àmbit comunitari de la política d'ocupació, i també la dificultat d'articular la política comunitària amb les polítiques nacionals i la baixa participació efectiva de les organitzacions empresarials i sindicals en la seva elaboració.

Per donar resposta a les crítiques plantejades i per relançar l'Estratègia de Lisboa a través d'una renovada EEO, són impor-

23. Aquest mes es va aconseguir de bell nou la paritat de l'euro i del dòlar.

24. European Commission, DG for Economic and Financial Affairs, Quaterly report on the euro area, vol. 3, núm. 4 (2004).

25. Vegeu: *Memòria sobre la situació socioeconòmica y laboral. España 2004*, Consell Econòmic i Social (Regne d'Espanya), Madrid, 2005; p. 43-58, 252-269, 299-314 i 563-571. Aquestes polítiques inclouen alguna referència a la problemàtica de la immigració en el cas de les polítiques de lluita contra la pobresa i contra l'exclusió social. (Vegeu l'apartat 2.4.3.)

tants les aportacions que han fet el grup d'alt nivell mitjançant l'informe Kok (vegeu l'apartat 2.3.1), la mateixa Comissió²⁶ i el Consell Europeu de la primavera del 2005.

L'informe Kok va proposar fer una crida al Consell Europeu de primavera del 2005 perquè revitalitzàs l'Estratègia de Lisboa. En aquest context, la mateixa Comissió en el comunicat al Consell Europeu de la primavera del 2005 planteja concentrar-se en dos grans objectius: produir un creixement més fort i sostenible i crear més ocupació i de més qualitat.

El Consell Europeu de primavera del 2005 ha confirmat la reordenació de les prioritats per al creixement i per a l'ocupació, així com els nous criteris d'actuació de les polítiques actives d'ocupació basats en les «directrius integrades», els «programes nacionals de reforma» i el «programa comunitari de Lisboa». El Consell també va fer una crida per assegurar la major mobilització dels diferents actors: els parlaments, els òrgans regionals i locals, els interlocutors socials i la societat civil.

En resposta a les observacions fetes pel Consell de primavera, la Comissió ha elaborat les primeres directrius integrades per al creixement i per a l'ocupació corresponents al període 2005-2008, de manera que es presenta en un sol document una visió dels principals reptes europeus

en els àmbits macroeconòmics, microeconòmics i de l'ocupació.²⁷

La Comissió defineix les directrius per a l'ocupació següents: aplicar polítiques d'ocupació que facilitin la plena ocupació, la millora de la qualitat i la productivitat del treball, i l'enfortiment de la cohesió social i territorial; promoure un enfocament del treball basat en el cicle de vida; garantir mercats de treball inclusius amb els sol·licitants d'ocupació i les persones desfavorides; millorar l'adequació a les necessitats del mercat de treball; promoure la flexibilitat combinada amb la seguretat de l'ocupació i reduir la segmentació laboral; vigilar perquè els salaris i altres costos laborals evolucionin de manera favorable a l'ocupació; ampliar i millorar la inversió en capital humà, i adaptar els sistemes d'educació i de formació a les noves exigències en matèria de competències.

2.4.2. EL DIÀLEG SOCIAL

La revaluació de l'Estratègia de Lisboa ha servit per fer notar la importància que el diàleg social té en la política de creixement econòmic, de competitivitat i d'ocupació, ja que afavoreix l'adaptabilitat i la flexibilitat d'empreses i de treballadors, millora les qualificacions, facilita l'activitat i la sostenibilitat de l'ocupació —especialment per als treballadors de major edat— i afavoreix la creació d'ocupació de més qualitat.²⁸

26. Ens referim a la comunicació al Consell Europeu de primavera: *Trabajar juntos por el crecimiento y el empleo. Relanzamiento de la Estrategia de Lisboa*, COM (2005) 24, de 2 de febrer.

27. Vegeu: *Directrices integradas para el crecimiento y el empleo, 2005-2008*, COM (2005) 141.

28. El diàleg social també queda reconegut en l'article 1.48 del Tractat, pel qual s'estableix una constitució per a Europa. També en queda reforçat el paper a la comunicació de la Comissió Europea: *Colaboración para el cambio en una Europa ampliada: potenciar la contribución del diálogo social europeo*, COM (2004) 557 final.

En la reunió anual de la Cimera Social Tripartita per al Creixement i l'Ocupació (CST) del mes de març, prèvia al Consell Europeu de primavera, els interlocutors socials hi varen presentar dos informes conjunts de seguiment d'accions en el terreny de les qualificacions i de l'ocupació.²⁹ L'informe sobre qualificacions va motivar que els interlocutors socials instassin la Comissió i el Consell a prendre en consideració les seves recomanacions pel fa a la reforma dels sistemes d'educació i de formació a Europa. L'informe sobre l'ocupació assenyala com a punts que s'han de millorar la participació de les organitzacions sindicals i empresarials en l'elaboració dels plans nacionals d'acció per a l'ocupació (PNAO).

Amb relació al diàleg social bipartit en l'àmbit europeu (sindicats/empresaris), se'n pot remarcar la importància creixent. Això s'ha posat de manifest amb l'adopció d'un important nombre d'instruments conjunts que comprenen acords en sentit estricte sobre la base de l'article 139 del Tractat de la Unió Europea, posicions conjuntes, declaracions, marcs d'acció comuna, orientacions i recomanacions.³⁰

Nogensmenys, la Comissió considera necessari establir un marc que ajudi a millorar la coherència dels resultats del diàleg social i a augmentar-ne la transparència —vegeu: COM (2004) 557 final— i ha presentat les bases per l'Agenda de política social 2006-2010.³¹

En el camp de les consultes als interlocutors socials europeus, com a fase prèvia a l'adopció d'iniciatives comunitàries en matèria social (article 138 del Tractat de la Unió Europea), es destaquen, l'any 2004, les relatives a una possible revisió de la Directiva sobre temps de treball i de la Directiva sobre comitès d'empresa europeus.

Amb relació al diàleg social sectorial, s'ha de subratllar el desenvolupament de les qualificacions i de la formació permanent, les orientacions per establir unes condicions mínimes de treball, la millora de la seguretat i de la salut laboral, la promoció de l'ocupació, la igualtat d'oportunitats i la responsabilitat social de les empreses.

És una novetat el diàleg que s'obre dins empreses multinacionals d'àmbit mundial. Es tracta d'acords marc mundials, negociats entre la direcció de les grans empreses i les federacions sindicals de les organitzacions internacionals de treballadors. Fins ara, s'han subscrit vint-i-cinc acords corresponents a diferents sectors d'activitat.³²

2.4.3. LA PROTECCIÓ SOCIAL

Els tres pilars de la protecció social són la sanitat, les pensions i les polítiques de lluita contra la pobresa i contra l'exclusió social. El mètode obert de coordinació és el que Europa ha adoptat per millorar i per modernitzar les polítiques de protecció social, mitjançant el qual es preveu definir

29. Són: *Segundo informe anual sobre las acciones emprendidas por los interlocutores sociales para promover el desarrollo de las competencias y las cualificaciones a lo largo de toda la vida i Informe sobre iniciativas relevantes para la aplicación de las directrices de empleo llevadas a cabo por los agentes sociales en los Estados miembros.*

30. Un bon exemple n'és l'Acord marc sobre l'estrès en el treball.

31. Es pot consultar a: http://www.europa.eu.int/comm/employment_social/social_policy_agenda/spa_en.pdf.

32. Vegeu: <http://www.ilo.org/basi>.

els nous objectius comuns i una major interrelació, tant de naturalesa interna entre les diferents polítiques socials com externa amb relació a millorar la coordinació de les polítiques de protecció social, amb les altres polítiques macroeconòmiques i l'Estratègia europea d'ocupació. També es vol millorar l'ús d'indicadors comuns i la informació de l'estadística social.

Dins l'àmbit de les institucions europees, cal destacar el fet que el Consell i la Comissió adoptassin, el març del 2005, l'informe conjunt sobre protecció social i inclusió social.

La millora del sistema europeu d'estadístiques de protecció social (SEEPROS) permet establir la posició relativa en què es troba Espanya en termes de convergència social amb la Unió Europea. Així, mentre que a la UE-15 l'esforç en protecció social (mesurat per les despeses totals en protecció social en termes del SEEPROS com a percentatge del PIB) ha millorat al llarg de la dècada de 1992-2002 en 0,3 punts, en el cas d'Espanya ha disminuït en -2,2 punts, per la qual cosa ha augmentat la diferència en despesa social que ens separa d'Europa. Per a l'any 2002 aquesta diferència se situa en uns -7,8 punts.

Altrament, Espanya continua situada a una gran distància de la mitjana comunitària en totes les funcions de despesa social (malaltia, discapacitat, vellesa, supervivència, família/fills, habitatge i exclusió social i altres). Només se situa per sobre de la mitjana en l'atur, fet que s'ex-

plica perquè Espanya és la que presenta la taxa d'atur més alta dins els països de la UE-15. (Vegeu el quadre I-6.)

Per tal d'assegurar la sostenibilitat dels sistemes de protecció social, el Consell Europeu del 20 d'octubre del 2003 va definir els Objectius d'Estocolm³³ i l'Objectiu de Barcelona.³⁴ Amb relació a aquests objectius, i per a l'any 2003, es pot afirmar que Espanya se situa en ambdós casos a l'entorn de la mitjana comunitària.

Respecte de la problemàtica de la dependència, es vol tractar com un risc diferenciat d'altres contingències tradicionalment protegides pels sistemes de protecció social, la qual cosa constitueix en aquests moments una de les tendències més destacades en l'evolució de les societats i dels sistemes de protecció social a Europa.

El Tractat constitucional europeu, en incorporar la Carta de drets fonamentals de la Unió Europea, preveu per primera vegada entre les contingències que cobreixen els diferents sistemes la protecció de la dependència, entès com el dret de rebre ajuts de llarga durada i l'atenció a la gent gran.

Al final d'any, i en resposta a aquests nous reptes, el Ministeri de Treball i Afers Socials va aprovar el *Llibre blanc d'atenció a la dependència*. Aquest document planteja les bases per al diàleg social en aquesta matèria, fruit del qual haurà de ser l'e laboració posterior d'una llei reguladora de la protecció de la dependència.³⁵

33. Consisteix a augmentar la taxa d'ocupació dels treballadors de més edat fins al 50%.

34. Consisteix a elevar a l'entorn de cinc anys l'edat mitjana en què retirar-se.

35. Aquesta matèria s'ha tractat en el curs d'estiu de la UIB Aproximació a les polítiques de benestar social a les Balears, en l'organització del qual ha col·laborat el CES de les Illes Balears.

2.5.

LES PERSPECTIVES FINANCERES 2007-2013 I LA POLÍTICA REGIONAL³⁶

És important remarcar quant a les Illes Balears que l'article II.20 de la Constitució europea pendent d'aprovació recull la necessitat de desenvolupar la política de cohesió econòmica, social i territorial fent un reconeixement del fet insular.³⁷

Malgrat aquest reconeixement «constitucional» provisional, no sembla que, de moment, la política regional rebí un impuls important en els propers anys, atesa la manera com evoluciona la discussió sobre les perspectives financeres de 2007-2013.

Aquesta posició sembla difícil de justificar, ja que la situació real de la cohesió territorial avui dia no és satisfactòria, perquè les disparitats estatals dins la UE-25 són molt importants i s'amplien a escala regional. Així, el PIB per càpita de Luxemburg (l'estat més ric) és 5,5 vegades més alt que el de Letònia (l'estat més pobre). Aquestes disparitats s'amplien a 9,9 entre Inner London (la regió més rica) i Lubeskie (la regió més pobre).

Amb relació a la mitjana europea, hi ha sis regions espanyoles que es troben per

sobre d'aquesta: Madrid, el País Basc, Navarra, Catalunya, les Balears i La Rioja. Entorn de la mitjana europea es troba Aragó. Per sota d'aquesta mitjana es troben Cantàbria, la Comunitat Valenciana, les Canàries, Castella i Lleó, Astúries, Múrcia, Galícia, Castella-la Manxa, Andalusia i Extremadura.

El futur de la política regional depèn del resultat de la negociació sobre les perspectives financeres 2007-2013, de la reorientació de la política de cohesió i de les noves dades estadístiques.

Amb relació a les perspectives financeres 2007-2013, sembla que s'imposa la posició dels països que defensen un topament màxim dels crèdits de pagament per al conjunt del període de l'1% de la renda nacional bruta de la Unió Europea. Si es compleix aquesta previsió és clar que no hi haurà recursos suficients per enfortir les polítiques de cohesió dins la UE-25.

La reorientació de la política de cohesió significa la desaparició dels objectius 1, 2 i 3, que se substitueixen pels de convergència, de competitivitat regional i ocupació, i de cooperació territorial europea. Un aspecte nou de la nova política de cohesió és que es vol posar l'accent en la promoció de la innovació i l'economia del coneixement en la implementació de l'objectiu de convergència. També es vol con-

36. Vegeu: Villaverde, José, «La cohesión europea en entredicho: el caso de las regiones», *Cuadernos de Información Comercial*, núm. 185, 2005, p. 102- 112.

37. Aquest article afirma: «A fin de promover un desarrollo armonioso del conjunto de la Unión, ésta desarrollará y proseguirá su acción encaminada a reforzar su cohesión económica, social y territorial. En particular, la Unión intentará reducir las diferencias entre los niveles de desarrollo de las distintas regiones y el retraso de las regiones menos favorecidas. Entre las regiones afectadas se prestará especial atención a las zonas rurales, a las zonas afectadas por una transición industrial y a las regiones que padecen desventajas naturales o demográficas graves y permanentes como, por ejemplo, las regiones septentrionales con una escasa densidad de población y las regiones insulares, transfronterizas y de montaña.»

centrar el gros de les inversions de la política de cohesió territorial en els països més necessitats, que són els de l'ampliació, fet que perjudicarà especialment Espanya, que ha estat un dels països més beneficiats pels fons estructurals.

Respecte de les noves dades estadístiques corresponents al trienni 2000-2002, les regions espanyoles que se situarien dins l'objectiu de convergència (regions amb un PIB per càpita per sota del 75% de la mitjana europea) són Extremadura, Andalusia, Castella-la Manxa i Galícia. Quedarien dins l'objectiu de convergència, però afectades per l'«efecte estadístic» Múrcia, Astúries, Melilla, Ceuta i Castella i Lleó, que veurien reduïts els ajuts per aquest efecte en un terç. Les Canàries, com que és una regió ultraperifèrica, també entraria dins l'objectiu de convergència.

La resta de regions espanyoles podran beneficiar-se de l'objectiu de competitivitat regional i ocupació, sempre que estiguin incloses en la llista del Govern espanyol de regions NUT 2. Podran entrar en aquest objectiu les regions que surtin de l'objectiu de convergència perquè estan afectades per un «efecte riquesa» o per un «efecte natural», com és el cas de Castella i Lleó, de les Canàries i de la Comunitat Valenciana. En menor quantia es podrà beneficiar d'aquests ajuts Cantàbria, i encara en proporcions menors, la resta de comunitats autònomes.

Es calcula que el total dels ajuts que rep Espanya per la política de cohesió territorial pot davallar fins a un terç dels nivells actuals. Aquesta reducció es veuria agreu-

jada perquè, a més a més, s'hi hauria d'afegir la pèrdua dels fons de cohesió, ja que el PIB espanyol sobrepassa el 90% de la mitjana de la UE-25. En qualsevol cas, encara s'està negociant la possibilitat de definir un fons de cohesió transitori, que es podria justificar per un «efecte estadístic nacional» provocat per l'ampliació.